SVENSKA HUSET I KAVALLA
ΤΟ ΣΟΥΗΔΙΚΟ ΣΠΙΤΙ ΣΤΗΝ ΚΑΒΑΛΑ

Text: Elisabeth Gullberg Kaidi & Arto Penttinen

Översättning till grekiska: Ariadne Eleni Fioretou

Layout: Jenni Hjohlman

Tryck: Kontorousis, Greece 2016

SVENSKA HUSET I KAVALLA
En länk mellan Sverige och Grekland

Det har i år gått exakt 80 år sedan det svenska huset i Kavalla uppfördes och 40 år sedan det kom i Svenska Atheninstitutets ägo. Husets historia reflekterar mycket av det som har hänt i Grekland under dessa årtionden samtidigt som den ger inblickar i hur man i Sverige har sett på denna utpost av svenskhet i en liten stad med hamn vid Egeiska havets kust.

Svenska huset – hur det hela började

Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet bildades år 1915 i syfte att få in pengar till statskassan för att finansiera en pensionsreform samt för att täcka de ökade försvarsutgifterna som det första världskriget hade fört med sig. Vid den här tiden var det på modet i Sverige att röka cigaretter med inslag

ΤΟ ΣΟΥΗΔΙΚΟ ΣΠΙΤΙ
Ενας συνδετικος κρικος αναμεσα στη Σουηδια και την Ελλαδα

Φέτος έχουν περάσει ακριβώς 80 χρόνια από την ανέγερση του Σουηδικού Σπιτιού στην Καβάλα και 40 από τότε που περιήλθε στην ιδιοκτησία του Σουηδικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αθηνών. Πολλά ιστορικά γεγονότα της Ελλάδας αυτής της περιόδου αντανακλώνται μέσα από την ιστορία του Σπιτιού, ενώ συγχρόνως δείχνει πώς έβλεπαν στη Σουηδία το σουηδικό αυτό «φυλάκιο» σε μια μικρή επαρχιακή πόλη με λιμάνι στα παράλια του Αιγαίου πελάγους.

Το Σουηδικό Σπίτι στην Καβάλα – η ιστορία του

Η σουηδική Ανώνυμη Εταιρία Svenska Tobaksmonopolet, Σουηδικό Μονοπώλιο Καπνού, ιδρύθηκε το 1915 με σκοπό να συγκεντρώσει πόρους για το Δημόσιο Ταμείο, προκειμένου να χρηματοδοτήσει μια μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, καθώς επίσης να καλύψει τις αυξημένες αμυντικές δαπάνες που είχαν προκύψει από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Την εποχή εκείνη ήταν της μόδας

av orientalisk tobak och efterfrågan på den var därför stor. Orientalisk tobak odlades på flera ställen i dagens Grekland, Turkiet och Bulgarien, eftersom dessa länders klimat och jordmån lämpar sig särskilt bra för tobaksodling. Den nordgrekiska hamnstaden Kavalla omtalades bland tobakskännare som tobakens huvudstad eller tobakens ”Mekka” i början av förra seklet. År 1910 hade så många som 61 handelshus etablerat sig i staden och endast drygt hälften av dem var grekiska.

Till Kavalla transporterades stora mängder råtobak från tobaksodlare i närliggande byar. Tobaken skulle sedan lagras, sorteras och behandlas eller ”manipuleras” för att slutligen lastas på något av handelsfartygen i hamnen för export. Det har uppskattats att ca 15 000 arbetare var sysselsatta med tobakshantering i Kavalla på 1930-talet. Svenska Tobaksmonopolet var ett av de många utländska handelshus som köpte upp råtobak från området kring Kavalla, och flera hundra ton av grekisk kvalitetstobak skeppades årligen till Sverige. Efterfrågan på orientalisk tobak steg under 1930-talet och monopolets affärer gick därför bra. Då de utsända tjänstemännen ibland behövde stanna flera månader i sträck i Kavalla för att noga följa den långa processen från uppköp till färdig produkt, uppstod behovet av en permanent bostad i staden för bolagets direktör och anställda. David Larsson, som var anställd tobaksexpert och inköpschef på Svenska Tobaksmonopolet, skildrar sitt möte med en av stadens tobakshandlare inne på dennes kontor år 1930 i tidskriften *Tobaksbladet*:

Ett av de svenska fartygen från Orientlinjen som lastade tobak i Kavalla.

Ένα από τα εμπορικά πλοία της σουηδικής ναυτιλιακής εταιρίας Orientlinjen που φόρτωνε καπνά στην Καβάλα.

να καπνίζουν τσιγάρα με προσθήκη ανατολικών καπνών και για το λόγο αυτό η ζήτηση ήταν μεγάλη. Καλλιέργειες αυτής της ποικιλίας υπήρχαν σε πολλά μέρη της σημερινής Ελλάδας, της Τουρκίας και της Βουλγαρίας, καθώς το κλίμα και το έδαφος ευνοούσαν ιδιαίτερα την ανάπτυξή της. Στις αρχές του προηγούμενου αιώνα, η Καβάλα, λιμάνι της βόρειας Ελλάδας, χαρακτηριζόταν από τους γνώστες του

Installering av en ny automatisk maskin för tobaksmanipulering på 1930-talet i Kavalla. Från vänster: David Larsson, Kyriakos Moschos, Håkan Håkansson och Miltiadis Petridis.

καπνού ως η πρωτεύουσα ή η «Μέκκα» του καπνού. Το 1910, είχαν εγκατασταθεί 61 εμπορικοί οίκοι στην πόλη και μόλις λίγο περισσότεροι από τους μισούς ήταν ελληνικοί.

Μεγάλες ποσότητες ακατέργαστου καπνού μεταφέρονταν από τα χωριά της γύρω περιοχής στην Καβάλα. Εν συνεχεία ο καπνός έπρεπε να αποθηκευθεί, να γίνει η διαλογή και η επεξεργασία του, για να φτάσει εν τέλει να φορτωθεί σε κάποιο εμπορικό πλοίο στο λιμάνι προς εξαγωγή. Υπολογίζεται ότι 15.000 εργάτες απασχολούνταν στην επεξεργασία του καπνού στην Καβάλα κατά τη δεκαετία του 1930. Το Σουηδικό Μονοπώλιο Καπνού υπήρξε ένας από τους πολλούς ξένους εμπορικούς οίκους που προμηθεύονταν ακατέργαστο καπνό από τις όμορες περιοχές της Καβάλας, και εκατοντάδες τόνοι ελληνικού καπνού εξάγονταν στη Σουηδία ετησίως. Η ζήτηση για ανατολικά καπνά («μπασμάς») αυξήθηκε τη δεκαετία του 1930 και, ως εκ τούτου, οι δουλειές του Μονοπωλίου πήγαιναν πολύ καλά. Δεδομένου ότι οι απεσταλμένοι εκπρόσωποι ενίοτε χρειάζονταν να παραμείνουν στην Καβάλα συνεχόμενα για πολλούς μήνες, προκειμένου να παρακολουθήσουν τη μακρά διαδικασία από την αγορά

Εγκατάσταση νέου μηχανήματος επεξεργασίας καπνού τη δεκαετία του 1930 στην Καβάλα. Από αριστερά: David Larsson, Κυριάκος Μόσχος, Håkan Håkansson και Μιλτιάδης Πετρίδης.

Herzogs residens, idag Kavallas stadshus.

Η επίσημη κατοικία του Herzog. Το σημερινό Δημαρχείο Καβάλας.

"Dina blickar svepa villrådiga över soffans skinn, vilket Du trots ögonblickets förvirring konstaterar vara pergamoid, över takets grovhyvlade, illa målade bräder, som forma denna stadsbudskontorsliknande miljö, som enligt dina nordiska begrepp ej motsvarar den lämpliga ramen för miljonaffärer."

Många av de utländska handelshusen hade vid det laget redan uppfört residens, kontorsbyggnader och tobaksmagasin i Kavalla, och dessa hade blivit karakteristiska inslag i stadsbilden. Byggnaderna uppfördes ofta i en arkitekturstil som för tillfäl-

μέχρι το τελικό προϊόν, προέκυψε η ανάγκη μιας μόνιμης κατοικίας για το διευθυντή και τους υπαλλήλους της εταιρίας. Ο David Larsson, που ήταν ο διορισμένος εμπειρογνώμονας καπνού και υπεύθυνος προμηθειών του Σουηδικού Μονοπωλίου Καπνού, διηγείται τη συνάντησή του με έναν εκ των καπνεμπόρων το 1930, στο γραφείο του τελευταίου, ως εξής:

«Το βλέμμα σου σέρνεται αβέβαιο πάνω από το δέρμα του καναπέ, το οποίο παρά τη στιγμιαία σύγχυση διαπιστώνεις ότι είναι δερματίνη, πάνω στα χοντροκομμένα και προχειροβαμμένα δοκάρια της σκεπής που δημιουργούν την αίσθηση ενός γραφείου μεταφορών και που, σύμφωνα με τη σκανδιναβική σου αντίληψη, δεν αντιστοιχούν στο κατάλληλο περιβάλλον για δουλειές εκατομμυρίων.»

Την εποχή εκείνη, πολλοί ξένοι εμπορικοί οίκοι είχαν ήδη ανεγείρει κατοικίες, κτήρια γραφείων και

Svenska huset på 1930-talet.

Το Σουηδικό Σπίτι τη δεκαετία του 1930.

let var populär i hemlandet och var i många fall imponerande och mycket påkostade. Några av byggnaderna finns kvar än idag. Ett exempel är det ungerska handelshusets residens som uppfördes av tobakshandlaren Pierre Herzog i slutet av 1890-talet och som idag är Kavallas stadshus.

Trots att Sverige hade importerat tobak från Kavalla sedan 1920-talet bestämde man sig ganska sent för att uppföra en egen fastighet i staden. Inköpet av den första hustomten gjordes först år 1934, och därmed blev Svenska Tobaksmonopolet det sista i raden av utländska handelshus som reste byggnader i Kavalla. Det svenska huset skiljer sig dock från de andra redan i val av läge. Medan de andra handelshusen

αποθήκες καπνού στην Καβάλα, τα οποία αποτελούσαν μια χαρακτηριστική πτυχή της εικόνας της πόλης. Τα κτήρια αυτά ακολουθούσαν συχνά το αρχιτεκτονικό στυλ που ήταν δημοφιλές εκείνη την περίοδο στην εκάστοτε χώρα προέλευσης, και πολλές φορές ήταν εντυπωσιακά και δαπανηρά. Κάποια από αυτά υπάρχουν ακόμα και σήμερα, για παράδειγμα η επίσημη κατοικία του ουγγρικού εμπορικού οίκου που δημιούργησε ο καπνέμπορος Pierre Herzog στα τέλη της δεκαετίας του 1890 και που σήμερα λειτουργεί ως Δημαρχείο της πόλης.

Παρόλο που η Σουηδία εισήγε καπνό από την Καβάλα από τη δεκαετία του 1920, καθυστέρησε αρκετά η ανέγερση ενός σουηδικού κτηρίου στην πόλη. Μόλις το 1934 αγοράστηκε το πρώτο οικόπεδο, οπότε το Σουηδικό Μονοπώλιο Καπνού ήταν ο τελευταίος ξένος εμπορικός οίκος που ανέγειρε το κτήριό του στην Καβάλα. Το Σουηδικό Σπίτι διαφοροποιείται ωστόσο, ήδη λόγω επιλογής θέσης, από τους άλλους ξένους οίκους. Ενώ οι άλλοι εμπορικοί οίκοι προτίμησαν το κέντρο της πόλης ή το λιμάνι ως θέση για τα γραφεία και τις επίσημες κατοικίες τους, το Σουηδικό Μονοπώλιο Καπνού επέλεξε ένα οικόπεδο που βρίσκεται ψηλά πάνω στην πόλη με πανοραμική θέα προς το Αιγαίο, σε μια περιοχή που εκείνη την εποχή ήταν σχεδόν ακατοίκητη.

Måtte de insatser, som göras av här boende svenska tjänstemän,
alltid lända till heder för deras fosterland och för det Svenska Tobaksmonopolet.
Invigningsdagen den 15 maj 1936.
Gustav Lindh

valde att uppföra sina residens och kontorslokaler i centrum av staden och nära hamnen, valde Tobaksmonopolet en tomt som ligger högt upp i staden med panoramautsikt över det Egeiska havet, i ett område som nästan helt saknade bebyggelse vid den här tiden.

Preliminära ritningar till huset gjordes av Emil Lindqvist, en arkitekt som anlitats av Tobaksmonopolet för flertalet uppdrag tidigare. De liknade dock inte de slutgiltiga ritningarna som kom att skapas av den grekiske arkitekten Panagiotis Manouilidis (1894–1977). Manouilidis skickade efter och studerade ritningar från moderna husbyggen i Sverige, som vid den här tiden ofta inspirerades av den modernistiska Bauhausskolan i Tyskland. Olikt de andra handelshusens fastigheter fick det svenska huset alla de drag som var karakteristiska för det mest moderna arkitektoniska uttrycket i tiden: en odekorerad, ljus fasad, platt tak och en praktisk planlösning i interiören med generösa gemensamma sällskapsutrymmen. Det stora vardagsrummet och de fem sovrummen för de anställda tjänstemännen låg på den första våningen, medan direktörens eller den permanent stationerade tjänstemannens privata våning inrättades på övervåningen. En suterrängvåning längst ner (som idag används som bostad och kontor för intendenten i huset) hade och har direkt anslutning till den stora trädgården.

Την αρχική αρχιτεκτονική μελέτη ανέλαβε ο αρχιτέκτονας Emil Lindqvist, που είχε ήδη κάνει πολλές μελέτες για το Μονοπώλιο. Ωστόσο, τα σχέδιά του δεν έμοιαζαν πολύ με τα τελικά που δημιούργησε ο Έλληνας αρχιτέκτονας Παναγιώτης Μανουηλίδης (1894–1977). Ο Μανουηλίδης ζήτησε και του εστάλησαν σχέδια σύγχρονων σπιτιών της Σουηδίας προς μελέτη, τα οποία την εποχή εκείνη συχνά είχαν φανερές επιρροές από τον μοντερνισμό του Bauhaus της Γερμανίας. Σε αντίθεση με τα κτήρια των υπολοίπων ξένων εμπορικών οίκων, το Σουηδικό Σπίτι είχε όλα τα χαρακτηριστικά στοιχεία της πιο μοντέρνας αρχιτεκτονικής εκείνης της εποχής: μια ακόσμητη και φωτεινή όψη, επίπεδη στέγη και στο εσωτερικό του πρακτική διαρρύθμιση με γενναιόδωρους κοινόχρηστους χώρους. Το μεγάλο καθιστικό και τα πέντε υπνοδωμάτια για τους υπαλλήλους βρίσκονταν στο ισόγειο, ενώ το ιδιαίτερο διαμέρισμα του διευθυντή ή μονίμου απεσταλμένου υπαλλήλου ήταν στον πρώτο όροφο. Ο κατώτερος όροφος (που σήμερα στεγάζει το γραφείο και το ιδιαίτερο διαμέρισμα του επιμελητή) ως υπόσκαφος είχε και έχει απευθείας πρόσβαση στο μεγάλο κήπο.

Το Σουηδικό Σπίτι στην Καβάλα αποτελεί ένα από τα

T. v.: Foto från invigningen av huset 1936.

Αριστερά: Τα εγκαίνια του Σπιτιού το 1936.

Svenska huset i Kavalla är ett av de få intakta exemplen på funktionalism eller Bauhaus, byggt under mellankrigstiden i Grekland. Arkitekten Hans Broberg som forskat i husets historia skriver i en artikel i ett nummer av *Hellenika* från 1986 att han vid närmare studier av bostadsplanen ser hur starkt den anknyter till svenska villor av bl.a. Sven Markelius från det tidiga 1930-talet. Andra likheter med svenska förebilder är den relativt slutna fasaden mot gatan, och att huset öppnar sig mot sin trädgård och utsikten över havet. Karakteristiska drag är också den osymmetriska plan- och volymuppbyggnaden.

Tobaksmonopolets cigarettmärke med namnet "Cavalla".

Τα τσιγάρα «Cavalla» του Σουηδικού Μονοπωλίου Καπνού.

λίγα καλοδιατηρημένα δείγματα του φονξιοναλισμού ή της σχολής του Bauhaus και χτίστηκε την περίοδο του μεσοπολέμου στην Ελλάδα. Ο αρχιτέκτονας Hans Broberg που μελέτησε την ιστορία του κτηρίου γράφει σε ένα άρθρο του στο περιοδικό *Hellenika* του 1986 ότι, ύστερα από διεξοδική μελέτη της κάτοψης, διέκρινε πόσο στενά συνδέεται με τις σουηδικές βίλες των αρχών της δεκαετίας του 1930, όπως λόγου χάρη του Sven Markelius. Άλλες ομοιότητες με σουηδικά πρότυπα αποτελούν η σχετικά κλειστή πρόσοψη του κτηρίου προς το δρόμο και το άνοιγμά του προς τον κήπο και τη θέα προς τη θάλασσα. Χαρακτηριστικά στοιχεία είναι επίσης η ασύμμετρη κάτοψη-διαρρύθμιση του χώρου και του όγκου.

Το Σουηδικό Μονοπώλιο Καπνού και η συνεργασία με τον ελληνικό εμπορικό οίκο καπνού Κ. Πετρίδης και Υιοί

Ο καπνέμπορος Κωνσταντίνος Πετρίδης προερχόταν αρχικά από την Κωνσταντινούπολη και διηύθυνε μια οικογενειακή επιχείριση που ήδη από το 1828 έκανε εμπόριο καπνού σε διάφορα μέρη. Η επιχείρηση κληρονομούνταν από πατέρα σε γιο, κατά τα ήθη της εποχής, και εγκαταστάθηκε στην Καβάλα μετά το 1913, όταν η ανατολική Μακεδονία ενσωματώθηκε στη σύγχρονη Ελλάδα. Η συνεργασία με το Σουηδικό Μονοπώλιο ξεκίνησε κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1920, όταν οι γιοι Μιλτιάδης

Dimitrios Petridis och David Larsson, 1930-talet.

Ο Δημήτριος Πετρίδης και ο David Larsson τη δεκαετία του 1930.

Svenska Tobaksmonopolet och samarbetet med det grekiska tobakshuset K. Petridis & Fils

Tobakshandlaren Konstantinos Petridis kom ursprungligen från Konstantinopel och drev ett familjeföretag som hade bedrivit tobakshandel på flertalet platser ända sedan 1828. Företaget gick i arv från far till son, som brukligt var vid den här tiden, och man etablerade sig i Kavalla efter år 1913 då östra Makedonien blev en del av det moderna Grekland. Affärerna med Svenska Tobaksmonopolet började kring mitten av 1920-talet, då bolaget hade tagits över av sönerna Miltiadis och Dimitrios Petridis. År 1929 skrev monopolets dåvarande direktör Gustav Åkerlindh kontrakt med firman Petridis & Fils som gav den grekiska firman ensamrätt till distribution av tobak till Sverige. Kontraktet var på obestämd tid men kom i praktiken att gälla fram till början av 1950-talet med undantag för krigsåren 1941–1944.

Miltiadis Petridis spelade en nyckelroll i uppförandet av Svenska huset, visar dokument från den här tiden. Han ska ha varit behjälplig med såväl tomtköpet som i engagerandet av arkitekten Manouilidis. Familjen Petridis hade ett långvarigt och nära förhållande till de svenska tjänstemännen som var stationerade i Kavalla. Med tobaksmonopolets anställde

και Δημήτριος Πετρίδης ανέλαβαν την επιχείριση. Το 1929, ο τότε Σουηδός διευθυντής Gustav Åkerlindh υπέγραψε σύμβαση συνεργασίας με την εταιρία Πετρίδης και Υιοί, η οποία καθιστούσε την εταιρία αποκλειστικό διανομέα καπνού στη Σουηδία. Η σύμβαση ήταν αορίστου χρόνου, αλλά ίσχυσε στην πράξη έως τις αρχές της δεκαετίας του 1950, με εξαίρεση την περίοδο του πολέμου, 1941–1944.

Ο Μιλτιάδης Πετρίδης έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στην ανέγερση του Σουηδικού Σπιτιού, όπως διαφαίνεται από έγγραφα εκείνης της εποχής. Δείχνει να υπήρξε αρωγός τόσο στην αγορά του οικοπέδου όσο στην ανάθεση του έργου στον αρχιτέκτονα Μανουηλίδη. Η οικογένεια Πετρίδη διατήρησε μια στενή και μακροχρόνια σχέση με

Carl-Håkan Håkansons hjälp reste t.ex. Miltiadis Petridis son Konstantinos till Sverige för att studera matematik på KTH i Stockholm. Den senare var sedan Sveriges konsul i Kavalla åren 1957–1970.

Svenska huset under kriget

Sten Backman, anställd på Tobaksmonopolet, skildrar i sin artikel ”Två resor till Cavalla” sina dramatiska upplevelser i Kavalla under kriget. Backman lämnade huset bara några veckor innan Tyskland anföll Grekland i april 1941. I september samma år återvände han till ett Kavalla som nu var annekterat av Tysklands bundsförvant Bulgarien. Backman beskriver ankomsten till en stad där alla gatuskyltar nu var på bulgariska, och där valutan hade bytts ut från den grekiska drachman till den bulgariska levan. Men detta var bara början till allt ont som Backman skulle få bevittna under sin 18 månader långa vistelse:

τους Σουηδούς υπαλλήλους που είχαν τοποθετηθεί στην Καβάλα. Για παράδειγμα, ο Κωνσταντίνος Πετρίδης, γιος του Μιλτιάδη, ταξίδεψε στη Σουηδία με τη βοήθεια του Carl-Håkan Håkanson, υπαλλήλου του Μονοπωλίου Καπνού, για να σπουδάσει μαθηματικά στο Πολυτεχνείο της Στοκχόλμης (KTH). Ο πρώτος υπήρξε στη συνέχεια Πρόξενος της Σουηδίας στην Καβάλα τα έτη 1957–1970.

Το Σουηδικό Σπίτι κατά τη διάρκεια του πολέμου

Ο Sten Backman, υπάλληλος του Μονοπωλίου Καπνού, διηγείται στο άρθρο του «Δύο ταξίδια στην Καβάλα» τις δραματικές εμπειρίες του στην Καβάλα κατά τη διάρκεια του πολέμου. Ο Backman εγκατέλειψε το Σπίτι μόλις λίγες εβδομάδες πριν επιτεθεί η Γερμανία στην Ελλάδα τον Απρίλιο του 1941. Το Σεπτέμβριο του ιδίου έτους επέστρεψε στην Καβάλα, η οποία είχε πλέον προσαρτηθεί στη Βουλγαρία, σύμμαχο της Γερμανίας. Ο Backman περιγράφει την επιστροφή του σε μια πόλη όπου πλέον όλες οι πινακίδες είναι στα βουλγαρικά και το νόμισμα της δραχμής είχε αντικατασταθεί από τη βουλγαρική λέβα. Αλλά αυτά ήταν μόνο η αρχή όλων όσων ο Backman θα γινόταν αυτόπτης μάρτυρας κατά τη διάρκεια της δεκαοκτάμηνης παραμονής του στην πόλη:

«Η Καβάλα σιγά σιγά χρειάστηκε να λειτουργήσει χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα και τρεχούμενο νερό. Μήνα με το μήνα η

”Elektrisk ström och vattenledningsvatten fick Cavalla så småningom reda sig helt utan. Mat och bränsle blevo för varje månad allt sällsyntare och dyrare. Vintrarna voro osedvanligt stränga. Transport- och kommunikationsmedel voro långa perioder obefintliga. Judeförföljelser och deportationer samt tvångsarbete för tusentals greker.”

Backman berättar vidare att grekiska skolor inte var tillåtna och att greker tvingades betala skyhöga skatter för sina hus och tomter. Vidare förbjöds de att idka affärsverksamhet, och i tobaksmagasinen kunde de endast få anställning som arbetare. På kvällarna rådde utegångsförbud, och husundersökningar och andra trakasserier var inte ovanliga. En ljuspunkt, som många Kavallabor har vittnat om, var att Svenska huset genom sin diplomatstatus inte var tvunget att hissa den bulgariska flaggan intill den svenska. Den grekiska flaggan var självklart förbjuden, men då den äldre varianten av den skiljde sig från den svenska endast genom färgen på korset, kunde man på avstånd inte avgöra om det var en svensk eller en grekisk flagga som hissades upp på husets tak på söndagarna. Detta ska ha ingivit hopp och tröst åt Kavallaborna.

Trots krigets fasor fortsatte Svenska Tobaksmonopolet att importera tobak från Kavalla, även om det nu var bulgariska och tyska myndigheter som bestämde vilka man fick göra affärer med. Till slut blev dock läget ohållbart och år 1943 stoppades all import av tobak från Bulgarien och andra områden som fortfarande var ockuperade. Under tiden hade To-

τροφή και τα καύσιμα άρχιζαν να σπανίζουν και να ακριβαίνουν όλο και περισσότερο. Οι χειμώνες ήταν ασυνήθιστα σκληροί. Για μεγάλα χρονικά διαστήματα τα μέσα μεταφορών και επικοινωνίας ήταν ανύπαρκτα. Ακολούθησαν διώξεις Εβραίων και εκτοπίσεις πληθυσμών, καθώς και καταναγκαστική εργασία για χιλιάδες Έλληνες.»

Ο Backman περιγράφει επίσης ότι τα ελληνικά σχολεία είχαν απαγορευθεί και ότι οι Έλληνες καλούνταν να πληρώσουν εξαιρετικά υψηλούς φόρους για την ακίνητη περιουσία τους. Επιπλέον, τους είχε απαγορευθεί η άσκηση εμπορικής δραστηριότητας και στις αποθήκες καπνών τους επιτρεπόταν μονάχα να εργαστούν ως εργάτες. Τα βράδια υπήρχε απαγόρευση της νυκτερινής κυκλοφορίας και δεν έλειπαν οι κατ’ οίκον έρευνες και άλλου είδους παρενοχλήσεις. Μια αχτίδα φωτός, της οποίας πολλοί κάτοικοι της Καβάλας έγιναν αυτόπτες μάρτυρες, ήταν το γεγονός ότι το Σουηδικό Σπίτι λόγω της διπλωματικής ιδιότητας δεν ήταν υποχρεωμένο να υψώσει τη βουλγαρική σημαία δίπλα στη σουηδική. Εννοείται ότι η ελληνική σημαία ήταν απαγορευμένη, αλλά καθώς η μόνη διαφορά της παλαιάς εκδοχής με τη σουηδική ήταν το χρώμα του σταυρού, δεν ήταν φανερό από μακριά αν ήταν σουηδική ή ελληνική σημαία που κυμάτιζε τις Κυριακές στη στέγη του Σουηδικού Σπιτιού. Το γεγονός αυτό λέγεται ότι έδινε ελπίδα και παρηγοριά στους κατοίκους της πόλης.

Παρ’ όλη τη φρίκη του πολέμου, το Σουηδικό Μονοπώλιο Καπνού συνέχιζε να εισάγει καπνό από την Καβάλα, αν και

Olof Söderström och Konstantinos Petridis i Stockholm på 1980-talet.

Ο Olof Söderström και ο Κωνσταντίνος Πετρίδης στη Στοκχόλμη τη δεκαετία του 1980.

baksmonopolet sett till att säkra tobaksimporten till Sverige från Nord- och Sydamerika.

Efter att ha lämnat Kavalla 1943 återkom Backman till Kavalla strax innan Tyskland kapitulerade i maj 1945. Huset hade under de två åren stått tomt så när som på två grekiska tjänsteflickor som modigt och troget hade vaktat huset. Det hade sluppit undan plundring och förstörelse, till skillnad från många andra hus i Kavalla. Han fann nu att medlemmar av UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration) hade installerat sig, ”lite väl bryskt”, som han uttrycker det, i huset, och såg vänligt men bestämt till att de hittade en annan bas för sin verksamhet.

πλέον οι βουλγαρικές και γερμανικές αρχές ήταν εκείνες που αποφάσιζαν με ποιους επιτρέπονταν οι συναλλαγές. Στο τέλος, όμως, η κατάσταση αυτή ήταν αδύνατο να συνεχιστεί και από το 1943 έπαψαν οι εισαγωγές καπνού από τη Βουλγαρία και άλλες περιοχές που παρέμεναν υπό κατοχή. Εν τω μεταξύ, το Μονοπώλιο είχε εξασφαλίσει τις εισαγωγές καπνού προς τη Σουηδία πλέον από τη Βόρεια και Νότια Αμερική.

Αφού είχε αποχωρήσει από την Καβάλα το 1943, ο Backman επέστρεψε στην πόλη μόλις πριν συνθηκολογήσει η Γερμανία τον Μάιο του 1945. Το Σπίτι είχε παραμείνει σχεδόν εγκαταλελειμμένο τα δύο αυτά χρόνια, εκτός από το υπηρετικό προσωπικό των δύο Ελληνίδων που με θάρρος και πίστη το πρόσεχαν. Το κτήριο γλίτωσε από λεηλασίες και καταστροφές, σε αντίθεση με πολλά άλλα κτήρια της πόλης. Ο Backman βρήκε μέλη της UNRRA (Οργανισμός Περίθαλψης και Αποκατάστασης των Ηνωμένων Εθνών) να έχουν εγκατασταθεί «αυθαίρετα», όπως περιγράφει, στο Σπίτι και αναζήτησε διακριτικά αλλά με αποφασιστικότητα να βρεθεί άλλο μέρος για βάση της δραστηριότητάς τους.

Interiör från hallen.

Άποψη του εσωτερικού του κτηρίου από το χωλ.

Efter kriget – en ny epok

Efter krigsslutet minskade tobaksmonopolets inköp av tobak från Kavalla. De orientaliska cigaretterna som tidigare dominerat marknaden ersattes av blendcigaretter av amerikansk typ med ett mycket litet inslag av grekisk tobak. Importen minskade år för år och under 1950-talet kom dessutom Thessaloniki att överta Kavallas roll som tobakscentrum i norra Grekland. Huset i Kavalla blev överflödigt för Svenska Tobaksmonopolet, och det man hade att välja mellan var att sälja huset eller att använda det till något annat ändamål. När Olof Söderström 1957 blev direktör för Tobaksmono-

Μετά τον πόλεμο – μια νέα εποχή

Μετά το τέλος του πολέμου το Σουηδικό Μονοπώλιο Καπνού μείωσε την αγορά καπνού από την Καβάλα. Τα τσιγάρα με ανατολικά καπνά, που παλαιότερα δέσποζαν στην αγορά, αντικαταστάθηκαν από τα τσιγάρα με αμερικανικά καπνά τύπου blend (Burley, Virginia) με πολύ μικρή περιεκτικότητα σε ελληνικό καπνό. Οι εισαγωγές μειώνονταν χρόνο με το χρόνο και τη δεκαετία του 1950 η Θεσσαλονίκη έφτασε να αναλάβει το ρόλο που μέχρι τότε είχε η Καβάλα ως κέντρο καπνού στη βόρεια Ελλάδα. Το Σπίτι ήταν πλέον περιττό για το Μονοπώλιο και η

polet inleddes nästa epok i husets historia. Söderström var mycket kulturellt intresserad och såg en möjlighet att göra en insats inom det området och samtidigt ge företaget goodwill. På hans initiativ beslutades år 1963 att huset framöver skulle användas som ett gästhem för svenska konstnärer och forskare och som semesterhem för bolagets anställda. Man inrättade ett antal stipendier om 2 000 svenska kronor som skulle täcka kostnader för resa och uppehälle för kulturarbetare under minst fyra veckor. Under åren 1966–1974 delades totalt 87 stipendier ut, varav 51 var till konstnärer och andra kulturarbetare och 36 till forskare. För dem som fick avslag på stipendieansökningar erbjöds möjlighet att hyra rum i huset till en kostnad av åtta kronor per dag.

Som semesterhem för de anställda i Tobaksmonopolet blev Kavallahuset aldrig särskilt populärt och under ledning av direktören Karl Wärnberg, som blev direktör år 1970, konstaterades att verksamheten i Kavalla krävde alltför mycket tid, kraft och pengar för att man skulle kunna försvara den på sikt. En bidragande orsak kan ha varit att monopolet hade utsatts för häftig kritik i svensk press för att ha delat ut stipendier till vistelser i ett land som sedan 1967 styrdes av en militär-

T. h.: Sällskapsrummet med matsalsmöbel från NK av Axel Einar Hjort.

Δεξιά: Το καθιστικό με τα έπιπλα της τραπεζαρίας σχεδιασμένα από τον Axel Einar Hjort του Nordiska Kompaniet.

λύση ήταν η επιλογή ανάμεσα στην πώληση του κτηρίου και στην αλλαγή χρήσης του. Το 1957, όταν ο Olof Söderström ανέλαβε διευθυντής του Μονοπωλίου, ξεκίνησε μια νέα εποχή στην ιστορία του Σπιτιού. Ο Söderström έδειχνε μεγάλο ενδιαφέρον για τα πολιτιστικά και έβλεπε μια δυνατότητα να επενδύσει στον τομέα αυτό και συγχρόνως να βελτιώσει την εικόνα της εταιρίας (goodwill). Με δική του πρωτοβουλία αποφασίστηκε το 1963 ότι στο εξής το Σπίτι θα χρησιμοποιείτο ως ξενώνας για Σουηδούς καλλιτέχνες και ερευνητές, όπως επίσης για τον παραθερισμό των υπαλλήλων της εταιρίας. Θεσπίστηκαν υποτροφίες των 2.000 κορώνων Σουηδίας για την κάλυψη των εξόδων των οδοιπορικών και της διαμονής τεσσάρων τουλάχιστον εβδομάδων για καλλιτέχνες και ερευνητές. Κατά τα έτη 1966–1974 δόθηκαν συνολικά 87 υποτροφίες, εκ των οποίων οι 51 σε καλλιτέχνες και άλλους εργαζόμενους στον τομέα του πολιτισμού, ενώ 36 σε ερευνητές. Σε όσους δεν εγκρίθηκε υποτροφία, δινόταν η ευκαιρία να νοικιάσουν ένα δωμάτιο αντί του ποσού των 8 κορώνων Σουηδίας τη νύχτα.

Ωστόσο, το Σπίτι δεν υπήρξε ποτέ δημοφιλές ως προορισμός διακοπών των υπαλλήλων του Μονοπωλίου Καπνού και, όταν ανέλαβε διευθυντής ο Karl Wärnberg το 1970, διαπιστώθηκε ότι η δραστηριότητα στην Καβάλα προϋπέθετε πολύ χρόνο, ενέργεια και χρήμα για να μπορέσει να συνεχιστεί μακροπρόθεσμα. Ενδεχομένως ένας λόγος να ήταν η έντονη κριτική που είχε δεχθεί το Μονοπώλιο

junta, och som i övrigt bojkottades av det offentliga Sverige. År 1973 fick Fred Fant, en anställd i monopolet, i uppdrag att undersöka möjligheterna att sälja huset, vilket dock visade sig vara ogörligt då det var förbjudet att föra ut pengar ur landet.

Det var nu som idén om att donera huset till svenska Atheninstitutet började ta form. Donationen visade sig dock bli en utdragen process, då man stötte på en hel rad byråkratiska problem på vägen. Flera personer engagerade sig i ärendet, bl.a. Sveriges dåvarande ambassadör i Athen, Agda Rössel, och Atheninstitutets föreståndare Pontus Hellström. Tre år senare, den 9 juni 1976, undertecknades de slutliga handlingarna på Sveriges ambassad i Athen. Institutets dåvarande ordförande Roland Pålsson och dess nytillträdde föreståndare Robin Hägg fortsatte det av tobakstiden inledda bruket av huset som plats för forskningsarbete och konstnärlig och litterär verksamhet.

Naoum Tsiropoulos spelar schack på Svenska husets balkong, 1930–1940-tal.

Ο Ναούμ Τσιρόπουλος παίζει σκάκι στη βεράντα του Σουηδικού Σπιτιού, τις δεκαετίες 1930–1940.

στο σουηδικό τύπο λόγω της χορήγησης υποτροφιών για διαμονή σε μια χώρα που αφενός την κυβερνούσε μια στρατιωτική χούντα και αφετέρου την μποϊκοτάριζε το Σουηδικό Κράτος. Το 1973 ανατέθηκε στον Fred Fant, υπάλληλο του Μονοπωλίου, να εξετάσει τις δυνατότητες πώλησης του κτηρίου, ανέφικτο όμως, αφού την περίοδο εκείνη απαγορευόταν η εξαγωγή συναλλάγματος από τη χώρα.

Έτσι, σιγά σιγά δημιουργήθηκε και πήρε μορφή η ιδέα της δωρεάς του Σπιτιού στο Σουηδικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Αθηνών. Η δωρεά ωστόσο αποδείχθηκε περίπλοκη λόγω γραφειοκρατίας και τράβηξε πολύ σε χρόνο. Πολλοί δραστηριοποιήθηκαν στη διαδικασία, μεταξύ άλλων ο πρέσβης της Σουηδίας στην Αθήνα, Agda Rössel, και ο τότε διευθυντής του Ινστιτούτου, Pontus Hellström. Μετά από τρία χρόνια, στις 9 Ιουνίου 1976, υπογράφηκαν τα τελικά έγγραφα στην Πρεσβεία της Σουηδίας στην Αθήνα. Ο τότε πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου, Roland Pålsson, και ο νεοπροσληφθείς διευθυντής του, Robin Hägg, διατήρησαν τη χρήση του Σπιτιού, όπως είχε ξεκινήσει το Μονοπώλιο Καπνού, ως τόπου για έρευνα, και καλλιτεχνική και λογοτεχνική δραστηριότητα.

Svenska institutet i Athen tar över

Under åren som huset fungerat som gästhem under Svenska Tobaksmonopolet togs gästerna emot av en gammal trotjänare, Naoum Tsiropoulos, som också bodde i husets suterrängvåning med sin familj. Han hade med Tobaksmonopolets hjälp varit i Sverige och lärt sig lite svenska, medan hans fru Despina talade franska, vilket underlättade kontakterna med husets svenska gäster. Naoum Tsiropoulos bodde i huset ända fram till 1980, när han blev sjuk och blev tvungen att avsäga sig uppdraget. Thomas Thomell, som arbetade som bibliotekarie vid Svenska institutet i Athen, ombads då att åka till Kavalla för att ta emot de nya gästerna som förväntades anlända på våren samma år. Meningen var att anställningen skulle vara på prov under två år, men Thomas blev kvar i hela 27 år och har betytt oerhört mycket för hur verksamheten har utvecklats och blivit till vad den är idag.

Efter det att Thomas Thomell hade blivit husets intendent ökade antalet gäster successivt. År 1983 inrättade Författarförbundet åtta månadslånga vistelsestipendier per år för sina medlemmar, en tradition som har fortsatt sedan dess. Svenska Tecknare följde efter 1990 och 1997 även Svenska Fotografers Förbund. De sistnämnda förbunden har idag fem löpande vistelsestipendier vardera per år.

Το Σουηδικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο αναλαμβάνει

Κατά τη διάρκεια της χρήσης του Σπιτιού ως ξενώνα εκ μέρους του Σουηδικού Μονοπωλίου Καπνού, τους επισκέπτες υποδεχόταν ο Ναούμ Τσιρόπουλος, ένας έμπιστος επιστάτης που έμενε στο διαμέρισμα του κατώτερου υπόσκαφου ορόφου με την οικογένειά του. Με τη βοήθεια του Μονοπωλίου είχε ταξιδέψει στη Σουηδία και είχε μάθει λίγα σουηδικά, ενώ η σύζυγός του Δέσποινα μιλούσε γαλλικά, πράγμα που διευκόλυνε την επικοινωνία με τους Σουηδούς επισκέπτες του Σπιτιού. Ο Ναούμ Τσιρόπουλος έμενε στο Σπίτι μέχρι το 1980, όταν λόγω ασθένειας αναγκάστηκε να παραιτηθεί από τα καθήκοντά του. Ο Thomas Thomell, ο οποίος εργαζόταν ως βιβλιοθηκάριος στο Σουηδικό Ινστιτούτο στην Αθήνα, κλήθηκε τότε να μεταβεί στην Καβάλα για να υποδεχθεί τους επισκέπτες που αναμένονταν την άνοιξη της ίδιας χρονιάς. Η αρχική ιδέα ήταν να εργαστεί εκεί δοκιμαστικά για δύο χρόνια. Τελικά, ο Thomas (Θωμάς) έμεινε για 27 ολόκληρα χρόνια και είχε έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της δραστηριότητας του Σπιτιού και ως προς τι αντιπροσωπεύει σήμερα.

Από τη στιγμή που ο Thomas Thomell ανέλαβε επιμελητής του Σπιτιού, υπήρξε σταδιακή αύξηση των επισκεπτών. Το 1983, ο Σύλλογος Λογοτεχνών Σουηδίας (Författarförbundet) θέσπισε για τα μέλη του οκτώ μηνιαίες υποτροφίες ετησίως, μια παράδοση που συνεχίζεται έκτοτε. Ακολούθησαν ο σύλλογος Σουηδοί Σχεδιαστές (Svenska Tecknare) το 1990 και ο Σύλλογος Σουηδών Φωτογράφων (Svenska Fotografers Förbund) το

Kavallahuset utan puts vid fasadrenoveringen.

Το Σουηδικό Σπίτι χωρίς σοβά κατά τις εργασίες αποκατάστασης της όψης του κτηρίου.

Huset var vid tiden för Atheninstitutets övertagande i stort behov av underhåll. Då institutet saknade medel till mer omfattande upprustningar, började man inom institutets styrelse att diskutera en eventuell försäljning av huset. En stark opinion, främst från tidigare gäster, växte fram och en intensiv lobbyverksamhet på regeringsnivå påbörjades från flera håll för att säkra medel till husets fortsatta verksamhet och förhindra en försäljning. Resultatet blev att regeringen i sin budget 1985 anslog 225 000 kronor till upprustning av huset. I fortsättningen har reparationsarbeten i huset kunnat genomföras med hjälp av anslag från privata stiftelser som Marianne och Marcus Wallenbergs stiftelse, Karin och Herbert Jakobssons stiftelse

1997. Οι τελευταίοι σύλλογοι προσφέρουν ετησίως πέντε υποτροφίες διαμονής έκτοτε.

Το Σπίτι είχε μεγάλη ανάγκη συντήρησης όταν περιήλθε στο Σουηδικό Ινστιτούτο. Λόγω έλλειψης κονδυλίων για την ολοκληρωμένη συντήρησή του, ξεκίνησε μια συζήτηση εντός του Δ.Σ. του Ινστιτούτου για πώληση του κτηρίου. Υπήρξαν έντονες αντιδράσεις, κυρίως από παλαιότερους επισκέπτες, και ασκήθηκαν πιέσεις από πολλές πλευρές στην κυβέρνηση προς εξεύρεση πόρων για τη συνέχιση της δραστηριότητας του Σπιτιού και προς αποφυγή της πώλησής του. Το αποτέλεσμα ήταν η κυβέρνηση να δεσμεύσει 225.000 κορώνες από τον προϋπολογισμό του 1985 για τη συντήρησή του. Αργότερα, οι εργασίες συντήρησης διασφαλίστηκαν με την οικονομική ενίσχυση ιδιωτικών ιδρυμάτων, όπως των Marianne και Marcus Wallenberg (Marianne och Marcus Wallenbergs stiftelse), Karin και Herbert Jakobsson (Karin och Herbert Jakobssons stiftelse), καθώς και των Gunvor και Josef Anér (Gunvor och Josef Anérs stiftelse). Μια πιο ριζική αποκατάσταση του κτηρίου ολοκληρώθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1990, ύστερα από πρωτοβουλία της τότε διευθύντριας του Ινστιτούτου, Berit Wells.

samt från Gunvor och Josef Anérs stiftelse. En mer genomgripande upprustning genomfördes mot slutet av 1990-talet på initiativ av Berit Wells, då direktör för Atheninstitutet.

På initiativ av tidigare gäster med Hans Nestius i spetsen, bildades 1984 Föreningen Kavallahusets Vänner. Föreningens syfte var att förhindra försäljningen av fastigheten genom att sprida information om gästhemmet så att beläggningen blev hög och jämn samt att samla in medel från olika stiftelser och fonder till reparationerna. Föreningen är idag ett viktigt stöd i verksamheten och den har genom åren finansierat flera olika projekt som har med husets möbler, konst och trädgård att göra.

Med hjälp av arkitekten Argyris Bakirtzis blir huset med dess tomt K-märkta av grekiska myndigheter 1984. I motiveringen står det bl.a. att ”huset utgör ett karakteristiskt prov på Bauhausstilen och uttrycker de arkitektoniska tendenserna under mellankrigstiden”. Huset i Kavalla är dock inte bara ett fint exempel på funktionalismen eller Bauhaus när den är som bäst, det är också unikt eftersom det har utsatts för så få ingrepp samtidigt som många av de ursprungliga möblerna och inredningsdetaljerna finns bevarade. Många av möblerna från tobakstiden är levererade av Nordiska Kompaniet och är försedda med mässingsbrickor med identitetsnummer. Matsalsmöbeln och flera andra möbler i huset är ritade av Axel Einar Hjort, chefsarkitekt på NK under åren 1926–1938. Han var 1920-talsklassicist och sägs ha varit påverkad av fransk art

Ύστερα από πρωτοβουλία παλαιότερων επισκεπτών, και με επικεφαλής τον Hans Nestius, συστάθηκε το 1984 ο Σύλλογος Φίλων του Σουηδικού Σπιτιού της Καβάλας. Σκοπός του συλλόγου ήταν η παρεμπόδιση της πώλησης του Σπιτιού μέσω της ενημέρωσης για την ύπαρξη του ξενώνα, ούτως ώστε αφενός να αυξηθεί και να σταθεροποιηθεί η επισκεψιμότητά του και αφετέρου να συγκεντρωθούν πόροι από διάφορα ιδρύματα για την κάλυψη των αναγκών συντήρησης. Ο Σύλλογος αποτελεί έως σήμερα ένα σημαντικό στήριγμα της δραστηριότητας του Σπιτιού και στο πέρασμα των χρόνων έχει χρηματοδοτήσει πολλές εργασίες που σχετίζονται με την επίπλωση, τους πίνακες ζωγραφικής και τον κήπο του.

Το 1984, με τη βοήθεια του αρχιτέκτονα Αργύρη Μπακιρτζή, το κτήριο μαζί με το οικόπεδό του χαρακτηρίστηκε ως «έργο τέχνης» (διατηρητέο) από τις ελληνικές αρχές. Στην αιτιολόγηση αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι «αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της σχολής Bauhaus και εκφράζει τις αρχιτεκτονικές τάσεις της εποχής του μεσοπολέμου». Όμως, το Σπίτι στην Καβάλα δεν αποτελεί μόνον εξαιρετικό παράδειγμα του φονξιοναλισμού ή του Bauhaus στην καλύτερή του εκδοχή, αλλά είναι επίσης μοναδικό επειδή έχει υποστεί ελάχιστες επεμβάσεις έχοντας διατηρήσει και πολλά από τα αρχικά του έπιπλα και λεπτομέρειες της διακόσμησής του. Μεγάλο μέρος της επίπλωσης της εποχής της εμπορίας του καπνού είχαν διατεθεί από το Nordiska Kompaniet (NK) και φέρουν αριθμό «ταυτότητας»

deco. Under 1930-talet influerades han dock av funktionalismen, vilket möblerna i Kavallahuset är ett exempel på.

Under åren som huset fungerat som gästhem har det skrivits en inte oansenlig mängd böcker i huset av husets gäster. Bland dem finns både vetenskapliga och skönlitterära böcker samt ett stort antal artiklar, uppsatser och vetenskapliga rapporter inom en rad olika ämnen. Många av dessa ingår i husets bibliotek som i dagsläget omfattar ca 2 500 volymer, vilka sedan 2015 är sökbara online i Nordiska Biblioteket i Athens databas. Huset har dessutom inspirerat till ett antal bild- och fotoböcker samt till ett flertal utställningar, vilket visar på den speciella miljö och atmosfär som huset erbjuder och som främjar skapande och kreativt arbete på många olika områden.

Övre hallen: boksnurran med verk som är skrivna i huset. I bakgrunden, detalj av köket.

Το χωλ του επάνω ορόφου: η περιστρεφόμενη βιβλιοθήκη με έργα που έγραψαν επισκέπτες κατά τη διαμονή τους στο Σπίτι. Στο βάθος, λεπτομέρεια της κουζίνας.

T. v.: Detaljer från inredningen i rummen.

Αριστερά: Λεπτομέρειες της εσωτερικής επίπλωσης των δωματίων.

Konsert med svenska jazzbandet Orfeas Wärdig Tsoukalas Quartet i samarbete med Kavallas kommun 2015.

Συναυλία με το σουηδικό συγκρότημα τζαζ Orfeas Wärdig Tsoukalas Quartet. Συνεργασία με το Δήμο Καβάλας.

Förutom att huset fungerar som en oas för skribenter och kulturarbetare är dess syfte även att främja kulturutbytet mellan Sverige och Grekland. Genom åren har detta skett genom ett kontinuerligt samarbete med Kavallas kommun som har resulterat i en rad kulturella evenemang med deltagare från de båda länderna. Som exempel på detta kan nämnas bildhuggarsymposier, konst- och fotoutställningar, konserter samt översättar- och poesisymposier. Huset har även deltagit

σε μπρούντζινες πλακέτες. Τα έπιπλα της τραπεζαρίας και πολλά άλλα έχουν σχεδιαστεί από τον Axel Einar Hjort, διευθύνοντα αρχιτέκτονα του ΝΚ την περίοδο 1926–1938. Το έργο του Hjort χαρακτηρίζεται από τον κλασικισμό της δεκαετίας του 1920 και εικάζεται ότι είχε δεχθεί επιρροές από τη γαλλική art deco. Τη δεκαετία του 1930 το έργο του επηρεάστηκε όμως από τον φονξιοναλισμό, δείγματα του οποίου αποτελούν τα έπιπλα του Σπιτιού της Καβάλας.

Κατά το διάστημα που το Σουηδικό Σπίτι λειτουργούσε ως ξενώνας έχει συγγραφεί ένας διόλου αμελητέος αριθμός βιβλίων από τους επισκέπτες κατά τη διαμονή τους. Ανάμεσα σε αυτά, επιστημονικά και λογοτεχνικά βιβλία, καθώς επίσης ένας μεγάλος αριθμός άρθρων, εργασιών και επιστημονικών μελετών σε πολλούς τομείς. Πολλά από αυτά βρίσκονται στη βιβλιοθήκη του Σπιτιού, που σήμερα αριθμεί περίπου 2.500 τίτλους, οι οποίοι μπορούν να αναζητηθούν και ηλεκτρονικά μέσω της διαδικτυακής πύλης της Βιβλιοθήκης των Βορείων Χωρών στην Αθήνα. Το Σπίτι έχει επίσης σταθεί πηγή έμπνευσης για μια σειρά λευκωμάτων και εικαστικών εκθέσεων, γεγονός που δείχνει αφενός την ιδιαιτερότητα του χώρου και της ατμόσφαιρας που προσφέρει και αφετέρου πόσο εμπνέει στη δημιουργία, και δη σε πολλούς διαφορετικούς τομείς.

Πέρα από τη λειτουργία του Σπιτιού ως όασης για συγγραφείς και άλλους ανθρώπους των γραμμάτων και τεχνών, σκοπός του είναι επίσης να ενισχύει τις

i stadens program för julfirande med aktiviteter för barn och tagit emot Kavallabor på internationella museidagen. Förutom detta är avsikten även att husets gäster ska komma i kontakt med stadens kulturella utbud och sociala verklighet i anslutning till deras olika intresseområden.

Svenska huset i Kavalla har under de 40 åren som det har varit i Svenska Atheninstitutets ägo tagit emot uppskattningsvis ca 6 000 gäster. I dagsläget finns inga planer på försäljning av huset eller nedtrappning av verksamheten där. Genom verksamheten i Kavalla når institutet andra kretsar inom det svenska samhället än genom den forskning och utbildning om antikens Grekland som utgör kärnan av dess verksamhet i Athen.

πολιτιστικές ανταλλαγές μεταξύ Σουηδίας και Ελλάδας. Στο πέρασμα των χρόνων οι ανταλλαγές αυτές έχουν γίνει μέσω μιας διαρκούς συνεργασίας με το Δήμο Καβάλας που έχει οδηγήσει σε μια σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων με συμμετοχές και από τις δύο χώρες, όπως για παράδειγμα συμπόσια γλυπτικής, εικαστικές και φωτογραφικές εκθέσεις, συναυλίες και συμπόσια μετάφρασης και ποίησης. Το Σπίτι έχει επίσης συμμετάσχει στο εορταστικό πρόγραμμα των Χριστουγέννων του Δήμου με δραστηριότητες για παιδιά. Στη δε Διεθνή Ημέρα Μουσείων έχει ανοίξει τις πόρτες του για τους κατοίκους της πόλης. Στόχος είναι επίσης οι επισκέπτες του, παράλληλα με τους τομείς ενδιαφέροντός τους, να έρθουν σε επαφή με την πολιτιστική ζωή της πόλης και την κοινωνική πραγματικότητα.

Κατά τα τελευταία 40 χρόνια, που το Σπίτι της Καβάλας αποτελεί πλέον ιδιοκτησία του Σουηδικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αθηνών, έχει φιλοξενήσει περίπου 6.000 επισκέπτες. Σήμερα δεν υπάρχουν πλέον σχέδια για την πώλησή του ή τη μείωση των δραστηριοτήτων του. Χάρη στη δραστηριότητα αυτή, το Ινστιτούτο έρχεται σε επαφή με διαφορετικούς κύκλους της σουηδικής κοινωνίας απ' ό,τι μέσω της έρευνας και εκπαίδευσης για την Αρχαία Ελλάδα, πυρήνα της δραστηριότητάς του στην Αθήνα.

Många gäster har vittnat om den stimulans, inspiration och det arbetsflöde de upplevt under sina vistelser i Kavalla. Johanna Norin, stipendiat från Sveriges Fotografers Förbund april-maj 2015, beskriver sitt första möte med huset på följande sätt:

”I ankomsthallen ser jag en handskriven skylt med orden Swedish House vila i händerna på en man med mobilen vid örat. Skymning, och taxin kör från flygplatsen mot Kavalla vid havet. Vi pratar Grekland, grekerna och krisen. Med väskan tung med anteckningar, tomma block, inspirationsböcker och färgutskrivna skissbilder landar jag i stillheten och ett förföriskt vackert hus. Det är tyst och helt tomt när jag ställer mina väskor och tassar runt för att orientera mig. Med nycklar och lätta steg nedför trappor pratar jag med skygga katter och finner närbutik med fetaost över disk. Den packas i omslagspapper med en gummisnodd. En grekisk öl köper jag för etiketten. Oliver så klart. Uppförstrapporna och backarna är imponerande. Glada röster fyller så stillheten. Uteätare kommer hem och presenterar sig. För Kavallahuset är inte bara det romantiskt vackra huset utan också de människor som bor och befolkar det när du är där. Stipendiaterna, forskarna, författare eller konstnärer som med dig trängs om hyllor i köken och delar retsinan eller stekpannan med dig. Kavallahuset är tystnad, är terrasserna med havsutsikten, är samtal i köket, är biblioteket med andras lämnade verk, är delade middagar, är kyrkklockors klang tvärsöver gatan tidiga söndagmornar, är anslagstavlan med tipsen som kan hålla dig ifrån arbete, skulle du vilja det.”

Πολλοί επισκέπτες έχουν περιγράψει το κίνητρο, την έμπνευση και τη δημιουργικότητα που έχουν βιώσει κατά τη διαμονή τους στην Καβάλα. Η Johanna Norin, υπότροφος του Συλλόγου Σουηδών Φωτογράφων την περίοδο Απρίλιο-Μάιο 2015, περιγράφει την πρώτη της επίσκεψη στο Σπίτι ως εξής:

«Στην αίθουσα αφίξεων βλέπω μια χειρόγραφη πινακίδα με τις λέξεις Swedish House vila στα χέρια ενός άνδρα με το κινητό στο αυτί. Σούρουπο, και το ταξί φεύγει από το αεροδρόμιο με κατεύθυνση προς Καβάλα από την παραλιακή. Συζητάμε για την Ελλάδα, τους Έλληνες και την κρίση. Με τη βαλίτσα βαριά από σημειώσεις, κενά μπλοκ, βιβλία που με εμπνέουν και έγχρωμες εκτυπώσεις σχεδίων καταφθάνω στη σιωπή και ένα αποπλανητικά όμορφο σπίτι. Έχει ησυχία και είναι τελείως άδειο όταν αφήνω κάτω τις τσάντες μου και περπατάω στις μύτες για να κατατοπιστώ. Με τα κλειδιά στο χέρι και ελαφρά πηδηματάκια κατεβαίνω τις σκάλες μιλώντας σε φοβισμένες γάτες και βρίσκω ένα μπακάλικο που πουλάει φέτα χύμα. Την τυλίγουν σε λαδόκολλα με ένα λαστιχάκι γύρω γύρω. Αγοράζω και μια ελληνική μπύρα χάρη στην ετικέτα. Και φυσικά ελιές. Οι σκάλες στο ανέβασμα και οι ανηφόρες είναι εντυπωσιακές. Χαρούμενες φωνές γεμίζουν την ησυχία. Κάποιοι επιστρέφουν στο σπίτι, αφού έχουν φάει έξω, και συστήνονται. Γιατί το Σπίτι της Καβάλας δεν είναι μόνο ένα ρομαντικά όμορφο σπίτι, αλλά και οι άνθρωποι που μένουν σ’ αυτό και το ζωντανεύουν όταν είσαι εκεί. Οι υπότροφοι, ερευνητές, συγγραφείς ή καλλιτέχνες που μαζί σου σπρώχνονται στα ράφια της κουζίνας και

μοιράζονται τη ρετσίνα ή το τηγάνι μαζί σου. Το Σπίτι της Καβάλας είναι η ηρεμία, οι βεράντες με τη θέα στη θάλασσα, οι συζητήσεις στην κουζίνα, η βιβλιοθήκη με τα έργα που έχουν αφήσει προηγούμενοι επισκέπτες, τα κοινά δείπνα, ο ήχος της καμπάνας της απέναντι εκκλησίας που χτυπά νωρίς τις Κυριακές, ο πίνακας ανακοινώσεων με ιδέες και προτάσεις που μπορούν να σε απομακρύνουν από την εργασία σου, αν θελήσεις.»

Teckning av Willy Thessing 1998.

Σχέδιο του Willy Thessing, 1998.

Svenska huset i Kavalla

Intendent: Elisabeth Gullberg Kaidi

Telefon: (+30) 2510-223 352

Fax: (+30) 2510 227 796

E-mail: kavallahuset@sia.gr

www.sia.gr

Kavallahusets vänner: www.kavallavannerna.se

Το Σουηδικό Σπίτι στην Καβάλα

Επιμελήτρια: Elisabeth Gullberg Kaidi

Τηλ.: 2510-223 352

Φαξ: 2510-227 796

E-mail: kavallahuset@sia.gr

www.sia.gr

Ιστοσελίδα Συλλόγου Φίλων του Σουηδικού Σπιτιού της Καβάλας: www.kavallavannerna.se